

Ekonomka Šichtařová reaguje na chystaná opatření vlády v čele s daní z nepřiměřených zisků (Rozhovor)

- CZ24 News | 22. srpna 2022

ČESKO: Každá další snaha o vybrání a přerozdělení dodatečných peněz na zmírnění sociálních důsledků inflace povede k pravému opaku zamýšleného: „Ještě více sníží hospodářský růst a opět se přetaví do inflace,“ upozorňuje pro ParlamentníListy.cz Markéta Šichtařová v reakci na chystaná opatření vlády v čele s daní z nepřiměřených zisků. Doporučení předsedkyně Sněmovny, abychom v zimě nosili o svetr více, hodnotí jako nepochopení základní ekonomické zákonitosti. V pravidelném nedělním rozhovoru došlo i na „čuárnou“, o níž uvažuje ministr financí Zbyněk Stanjura.

Premiér Petr Fiala ve středu zmátl nemalou část veřejnosti, když prohlásil, že občané zaplatí za bydlení **maximálně 30 % svých příjmů**, v Praze 35 %. „A to včetně všech poplatků za vodu a energie. Veškeré náklady nad 30 % jejich příjmů je jim stát připraven uhradit,“ dodal. Zapomněl ovšem, že výše této pomoci je legislativně zastropována prostřednictvím takzvaných normativů. Během čtvrtka navíc slíbil, že vláda zváží zvýšení maximální částky k proplacení, aby více odpovídala současným vysokým nákladům na bydlení. Je to rozumná reakce na prudce rostoucí ceny energií, s nimiž si nebude schopno poradit čím dál víc domácností?

V tomto bodě jsem poněkud zmatená. Nejsem si jistá, zda premiér vyslovil to, co vyslovit chtěl. Možná měl na mysli něco jiného a chybně se jen vyjádřil? Možná chtěl říci třeba něco v tom smyslu, lidé dostanou kompenzace ještě jiným způsobem než „jen“ skrze příspěvek na bydlení? Třeba skrze dotace poskytovatelům energií, kteří pak lidem náklady dál sníží? Těžko říci, opravdu nevím, zda se tady část vyjádření „ztratila v překladu“, anebo zda se premiér prostě spletl.

Každopádně pojďme si to zasadit do kontextu. Převládající veřejné mínění i prezentace stávajícího stavu z úst politické reprezentace je takovéto: Ekonomika zpomaluje a čelí vysoké inflaci. Stát proto musí občanům vysoké náklady ze sociálních důvodů kompenzovat, a proto musí hledat dodatečné finanční zdroje. Rovnou konstatujeme, že toto pojetí je pomýlené.

Realita je následující: Vláda skrze veřejné výdaje a navýšení veřejného dluhu ve spolupráci s centrální bankou a její expanzivní monetární politikou navýšila peněžní zásobu a spotřebitelskou poptávku, aniž by ovšem toto navýšení spotřebitelské poptávky bylo kompenzováno zvýšením nabídky. Výsledkem nutně zcela v souladu s ekonomickou naukou musela být stagnace – či v našem případě dokonce snížení – ekonomického výstupu, ovšem za současného zvýšení cenové hladiny. Jinými slovy a více lidově řečeno: Muselo dojít k inflaci a ke zchudnutí obyvatel. Neboli to, co původně bylo zamýšleno jako sociální krok, tedy rozdávání peněz, ve skutečnosti muselo vést a také skutečně vedlo k pravému opaku, tedy ke zchudnutí lidí.

Ministerstvo financí připravilo návrh na zastropování marží čerpacích stanic a distributorů pohonných hmot. To spolu s plošným energetickým úsporným tarifem, s příspěvkem 5000 korun na dítě a s daní z nepřiměřených zisků dělá podle některých hlasů ze středopravé Fialovy vlády tu v ekonomice nejvíce levicovou po roce 89. Nelze však zmíněné kroky spíše než jako levicové označit za nevyhnutelné tváří v tvář možná nejhorším ekonomickým problémům, jimž tato země za posledních téměř 33 let čelila?

Ano, je to levicové řešení, a je to hlavně nefunkční řešení. Ono to totiž vůbec není řešení. Jde o toto: Každá další snaha o vybrání a přerozdělení dodatečných peněz na zmírnění sociálních důsledků inflace povede k pravému opaku zamýšleného: Ještě více sníží hospodářský růst a opět se přetaví do inflace.

Snažíme se tu „řešit“ inflaci a další ekonomické problémy přerozdělováním, ale pokud přehodíme peníze z hromádky A na hromádku B, budeme pořád stejně chudí! Přerozdělování peněz a dotace neřeší vůbec nic! Vidíte, kam jsme se dostali s vyhazováním peněz a s dotacemi, které běžely za Babišovy vlády – tady jsou kořeny toho, proč dneska je u nás inflace vyšší než v jiných zemích. Nijak jsme si nepomohli. Jenom jsme problém se zchudnutím odsunuli v čase zhruba o dva roky, takže se složil ve stejnou chvíli efekt drahých energií a množství peněz v oběhu, a dopad je tak drtivější než v jiných zemích. To přerozdělování a státní regulace nám nepomohlo, ale ublížilo, teď vidíme důsledky. A pořád to chceme „léčit“ tím samým, co ty problémy způsobilo.

Bohužel, uvědomění si těchto makroekonomických souvislostí vysoce převyšuje standardní chápání společnosti, takže veřejnost dál volá po rozdávání peněz a stropování cen, protože si neuvědomuje, že to vlastně je jen placebo, je to subjektivní pocit, že se tím situace jedince zlepší, ale v konečném důsledku to vede ke zhoršení stavu.

V očekávání energetických problémů během zimy může jednotlivec pomoci celku tím, že nebude zbytečně klimatizovat, zbytečně vytápět a vezme si další svetr. Především za ta slova o svetru v Partii Terezie Tománkové CNN Prima News to předsedkyně TOP 09 Markéta Pekarová Adamová schytala z mnoha stran. To ji nijak neodradilo od toho, aby ve čtvrtek napsala na twitter: „I kdybych měla jmění Billa Gatese, tak budu nosit v zimě svetr. Považuji to za normální a správné, protože mě rodiče vychovávali k tomu, abych netopila pánubohu do oken. Miminka a starší lidé musí mít tepleji. Ti, co mohou, by právě proto měli být solidární. Půjdu příkladem.“ Je taková odhodlanost a zapálenost nezbytná k tomu, abychom zimu jakž takž snesitelně vespolek přečkali?

Paní Pekarová nepochopila základní ekonomické zákonitosti. Takhle to nefunguje. Lidé nebudou mít motiv šetřit, pokud nebudou čelit vysokým cenám. Pokud nebudou šetřit, energií bude nedostatek. Pokud bude energií nedostatek, budou drahé, pokud budou energie drahé, vláda bude jejich ceny dotovat. Pokud bude vláda jejich ceny dotovat, lidé nebudou mít motiv šetřit... a tak dál a dál. Je to spirála, přetnout ji lze jen tím, že se ceny ponechají vysoké a drahé energie se budou řešit nikoliv skrze dotace spotřebitelům, ale skrze fakt, že energií je málo, protože jsme si v Evropě vypnuli tradiční stabilní „nezelené“ zdroje.

Často si bereme na paškál politiky za jejich vyjádření, ale ti nemohou být odborníky na vše. Třeba k nové dani z mimořádných zisků, která by v případě bank mohla státu příští rok přinést téměř 60 miliard korun navíc, se předseda Národní rozpočtové rady a člen Národní ekonomické rady vlády Mojmír Hampl vyjádřil pro ČT, že není úplně od věci: „Tento příjem je možná nejméně škrtící pro ekonomiku a zároveň pomáhá tomu, aby veřejné rozpočty nedělaly větší zadlužení. To znamená, aby si stát nepůjčoval další peníze.“ Copak může politik na takové doporučení nedbat?

Já ale nesouhlasím v tomto ohledu ani s panem Hamplem. On to myslí dobře, respektive kdyby to v politice fungovalo tak, jak Hampl popsál, dalo by se třeba i souhlasit s tím, že daň z nadměrných zisků může mít jakýs takýs smysl. Jenomže tady se ztratila ta správná kauzalita.

Vysvětlím vám to takto: Celkové výdaje vládních institucí v prvním čtvrtletí roku 2022 meziročně vzrostly o 3,7 % a dosáhly 46,3 % HDP. Přitom během prvního kvartálu roku 2019, tedy v době před pandemií koronaviru, dosahovaly výdaje vládních institucí pouze 41,9 % HDP. Tedy je zřejmé, že

podíl státní ekonomiky stále roste, soukromý sektor se stále zmenšuje. A zmenšuje se proto, že enormně rostou výdaje státu.

Stát tedy vlastně vydává stále víc do ekonomiky, tedy „ujídá soukromý sektor“. Aby to byl schopen ufinancovat, zvyšuje v čase součet daňové zátěže plus státního dluhu. Není to tedy tak, že díky růstu daňové kvóty si „můžeme dovolit“ vyšší výdaje – kauzalita je opačná, na začátku je rozhodnutí o výdajích, tomu jsou následně přizpůsobovány příjmy veřejných financí, a tam, kde nestačí příjmy, vzniká veřejný dluh.

Z toho plyne znepokojující zjištění: Zaprvé problém s veřejnými financemi je na straně výdajů. Nelze donekonečna zvyšovat výdaje státu a snažit se k nim dohledat příjmy například skrze daň z nadměrných zisků, případně způsobovat tím rostoucí veřejný dluh. Problém s veřejnými financemi je nutno řešit tam, kde vzniká, tedy na straně výdajů. Vše ostatní postrádá ekonomickou logiku. Daň tedy tak, jak je koncipovaná, rozpočtu nepomůže, protože je zaváděna za účelem, aby bylo možno financovat excesivní výdaje, nikoliv vyrovnat rozpočet.

Proti zmíněným 60 miliardám jsou jako nic 4 miliardy, které by stát ušetřil, pokud zruší státní příspěvky do systému stavebního spoření, jak zvažuje ministr financí Zbyněk Stanjura. Čím je tento produkt tak výjimečný nebo zásadní, že se předsednictvo KDU-ČSL usneslo na odmítnutí záměru ukončit jeho státní podporu, takže přes tento lidovecký odpor nejspíš nemá šanci projít?

Tady vůbec nejde o výjimečnost produktu. Je to jednoduché: Retroaktivita práva je čuňárna. To prostě nelze. To nedělá právní stát. Retroaktivitu dělají diktatury, komunisté a další pofiderní režimy. Nelze slíbit někomu státní příspěvky a pak je jen tak zrušit, protože už nás nebaví příspěvky platit. Už jednou Ústavní soud retroaktivitu u stavebního spoření napadl. Jediné, co je myslitelné a bylo by to správné, by bylo zrušit uzavírání nových smluv stavebního spoření se státním příspěvkem. Ale nelze zpětně zrušit příspěvek u smluv, které už byly podepsané.

Německá vláda zavádí speciální poplatek za obstarání plynu, jehož výše může činit až 480 eur (11.780 Kč) ročně. Od října ho budou hradit domácnosti a má dodavatelům kompenzovat nákupy dražšího plynu z jiných zdrojů než z Ruska. Podle „zeleného“ ministra hospodářství Roberta Habecka se „někdy musí užívat hořké léky“, aby se dosáhlo cílené úlevy. Tou má být opuštění energetického modelu, který je závislý na Rusku. Co všem těm zásahům státu do cen plynu či pohonných hmot, ať už u nás, v Německu nebo jinde, říkáte ve světle jednoho z pravidel kapitalismu, že ceny určuje měřítko poptávky a nabídky?

Němci jsou v tomhle ohledu legrační. Zavádějí speciální poplatek za obstarání plynu a současně s tím snižují daň u distribuce plynu. Tak co to jako je?! Lidem zlevníme a zdražíme plyn současně?! Budeme z nich dělat takové hlupáky, že budeme předstírat, že lidé nechápou, že poplatek za obstarání plynu je totéž jako „zdražení plynu“, protože prostě to platí stejní lidé, jenom se to jmenuje jinak? Ale možná vysvětlení je prosté, možná je to o „zeleném“ panu Habeckovi. Kdyby pan Habeck rozuměl ekonomii a měl na srdci blaho lidí, psal by se bez toho přívlastku „zelený“.

Zdroj: Parlamentní listy